

הלכות נחלות פרק ד

א. האומר זה בני, או זה אחי, או זה אחי אבי, או שאר היורשין אותו אף על פי שהודה באנשים שאינן מחזקין שהן קרוביו הרי זה נאמן, ויירשנו: בין שאמר כשהוא בריא, בין שאמר והוא שכיב מרע. אפלו נשתתק, וכתב בכתב ידו שזה יורש בודקין אותו, כדרך שבדקין לגטין.

ב. היינו מחזקין בזה שהוא אחיו, או בן דודו, ואמר אינו אחי, ואינו בן דודי אינו נאמן. אבל נאמן הוא על מי שהחזק שהוא בנו לומר אינו בני, ולא יירשנו. ויראה לי שאפלו היו לבן בנים אף על פי שאינו נאמן עליו לומר אינו בני לענין יחוס, ואין מחזקין אותו ממזר על פיו נאמן הוא לענין ירשה, ולא יירשנו.

ג. האומר זה בני, וחזר ואמר עבדי הוא אינו נאמן. אמר עבדי, וחזר ואמר בני אף על פי שהוא משמשו כעבד, נאמן: שזה שאמר עבדי, כלומר הרי הוא לי כעבד. ואם היו קורין לו עבד בן מאה זוז וכיוצא בדברים אלו, שאין אומרים אותן ביחוד אלא לעבדים הרי זה אינו נאמן.

ד. היה עובר על בית המכס, ואמר בני הוא זה, וחזר אחר כך ואמר עבדי נאמן: שלא אמר בני, אלא להכריח מן המכס. אמר בבית המכס עבדי הוא, וחזר ואמר בני הוא אינו נאמן.

ה. העבדים והשפחות אין קורין להן אבא פלוני, ולא אמא פלונית, שלא יבוא מן הדבר תקלה, ונמצא זה הבן נפגם. לפיכך אם היו העבדים והשפחות חשובין ביותר, ויש להן קול, והרי כל הקהל מכירין אותן ואת בני אדוניהם, כגון עבדי הנשיא הרי אלו מתירין לקרות להן אבא ואמא.

ו. מי שהיתה לו שפחה, והוליד ממנה בן, והיה נוהג בו מנהג בנים, או שאמר בני הוא ומשתחררת היא אמו אם תלמיד חכמים הוא, או אדם כשר שהחזק בדקדוקי מצוות הרי זה יירשנו. ואף על פי כן, אינו נושא בת ישראל, עד שיביא ראיה שנשתחררה אמו ואחר כך ילדה, שהרי החזקה שפחה בפנינו.

ז. ואם משאר הדיוטות הוא, ואין צריך לומר אם היה מן המפקירין עצמן לכך הרי זה בחזקת עבד לכל דבר, ואחיו מאביו מוכרין אותו; ואם אין לאביו חוץ ממנו, אשת אביו מתיבמת. וזה הוא הדין שיראה לי שהוא הולך על עיקרי הקבלה. ויש מי שלא חלק בין כשרים לשאר העם, לענין שלא ימכרו אותו אחיו בלבד; ויש מי שהורה שאפלו לירשו, לא נחלק בישראל. ואין ראוי לסמוך על דבר זה.

ח. כל היורשין, יורשין בחזקה. כיצד: עדים שהעידו שזה מחזק לנו שהוא בנו שלפלוני, או אחיו אף על פי שאינן עדי יחוס, ולא ידעו אמתת יחוסין הרי אלו יורשין בעדות זו.

ט. יעקוב שמת והניח ראובן ושמעון, ולא החזק לו בן אלא שניהם תפס ראובן לוי מן השוק, ואמר גם זה אחינו הוא, ושמעון אומר, איני יודע הרי שמעון נוטל חצי הממון; וראובן שלישי, שהרי הודה שהם שלושה אחין; ולוי נוטל שתות.

י. מת לוי, יחזר השתות לראובן. נפלו ללוי נכסים מאחרים יחלקו אותן ראובן ושמעון, שהרי ראובן מודה לשמעון שלישי זה אחיהן.

יא. השְׁבִיחַ הַשְּׁתוּת מֵאֵלָיו, וְאַחַר כֵּן מֵת לוֹי אִם שָׁכַח הַמַּגִּיעַ
לְכַתְּפִים הוּא, כְּגוֹן עֲנָבִים שֶׁהִגִּיעוּ לְהַבְצִיר הָרִי הַשָּׁכַח הַזֶּה
כְּנֻכְסִים שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ מֵאַחֲרֵים, וַיַּחֲלֶקוּ בָהֶן; וְאִם עָדִין לֹא הִגִּיעוּ
לְהַבְצִיר, הָרִי הֵן שֶׁלְרְאוּבֵן לְבָדוּ.

יב. אָמַר שְׁמַעוֹן אֵין לוֹי זֶה אָחִי, וְנָטַל לוֹי בְּחֶלֶק רְאוּבֵן כְּמוֹ
שֶׁבְאֲרֵנוּ, וְאַחַר כֵּן מֵת לוֹי לֹא יִירָשׁ מִמֶּנּוּ שְׁמַעוֹן כָּלוּם, אֲלֹא
רְאוּבֵן לְבָדוּ יִירָשׁ הַשְּׁתוּת עִם שְׂאֵר הַנְּכֻסִים הָאַחֲרִים שֶׁהִנִּיחַ
לוֹי. וְהוּא הָדִין בְּכָל הַיּוֹרְשִׁין שִׁיּוּדוֹ מְקַצֵּתָן בַּיּוֹרְשִׁין אַחֲרָיו,
וְלֹא יוֹדוּ מְקַצֵּתָן.